

เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

ยกเลิกโดย พ.ร.บ.ราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ ๔๑๖

*พระราชบัญญัติทางหลวง

พุทธศักราช ๒๕๕๒

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๕๐)

อาทิตย์ทิพอาภา

พล.อ. เจ้าพระยาพิชัยเนตรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๒

เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖๘๒

โดยที่ สภา ผู้แทนราษฎร ลงมติว่า สมควรปรับปรุง
กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับทางหลวง ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จึง มีพระ บรมราชโองการ ให้ตรา พระราชบัญญัติ ขึ้นไว้
โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

ข้อความเบื้องต้น

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
ทางหลวง พุทธศักราช ๒๕๕๒”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกบังคับาบทกฎหมาย กฎ และข้อ
บังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือ
ซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ทางหลวง” หมายความว่า ทางหรือถนนซึ่งจัดไว้เพื่อ
ประโยชน์การจราจรสาธารณะทางบก นอกจากทางรถไฟ
และให้หมายความรวมถึงสะพาน ท่อ หรือรางระบายน้ำ
อุโมงค์ ร่องน้ำ กำแพงกันดิน เขื่อน รั้วเขตต์ หลักระยะ
ป้ายจราจร เรือสำหรับขนส่งรถข้ามฟาก ท่าเรือสำหรับขึ้น

เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖๘ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๒

ลงรถ และอาคารหรือสิ่งอื่นอันเป็นอุปกรณ์ของงานทาง
บันดาที่ได้จัดไว้ใน ขอบเขตต์ที่ดิน ทางหลวง และเพื่อ
ประโยชน์แก่ทางหลวงนั้นด้วย

“งานทาง” หมายความว่า กิจการใดที่ทำเพื่อ หรือ
เนื่องในการสำรวจการก่อสร้าง การขยาย การบูรณะให้ดีขึ้น
หรือการบำรุงรักษาทางหลวง

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการ
ตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้อำนวยการทางหลวง” หมายความว่า บุคคลซึ่งมี
หน้าที่ หรือได้รับ แต่งตั้งให้ควบคุมงานทางตามพระราช
บัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็น
ผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มี
อำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราช
บัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
แล้ว ให้ใช้บังคับได้

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖๘๔

ส่วนที่ ๑

ว่าด้วยการสร้างทางหลวง

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๖ กรมโยธาเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่กำกับตรวจ
ตราทางหลวงและงานทางในราชอาณาจักร

มาตรา ๗ ให้แบ่งทางหลวงออกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. ทางหลวงแผ่นดิน
๒. ทางหลวงจังหวัด
๓. ทางหลวงชนบท
๔. ทางหลวงเทศบาล
๕. ทางหลวงสัมปทาน

มาตรา ๘ ทางหลวงแผ่นดิน คือ ทางหลวงสาย
ประธานที่เชื่อมต่อกัน เมือง สถานที่ราชการ ท่าเรือทะเล
ปูชนียสถาน หรือตำบล เขตต์แดนอัน เป็นที่สำคัญของ
ประเทศ ซึ่งกรมโยธาเทศบาลเป็นเจ้าหน้าที่สร้าง บูรณะ
และบำรุงรักษา หรือมอบให้จังหวัดบำรุงรักษาแทน.

มาตรา ๕ ทางหลวงจังหวัด คือ ทางหลวงที่เชื่อมต่อ นคร เมือง ที่ตั้งอำเภอ เทศบาล ตำบล ถนน สถานีรถไฟ ท่าเรือ ปุชนิยสถาน ตำบลเขตต์แดน หรือท้องถิ่นอันได้ ขยายอาชีพขึ้นใหม่ ซึ่งจังหวัดได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ สร้าง บูรณะ และบำรุงรักษา เว้นแต่ทางหลวงแผ่นดินซึ่ง จังหวัดบำรุงรักษาแทนกรมโยธาเทศบาล

มาตรา ๑๐ ทางหลวงชนบท คือ ทางหลวงในท้องถิ่นซึ่ง อำเภอได้รับมอบหมายให้เป็นผู้สร้าง บูรณะ และบำรุงรักษา

มาตรา ๑๑ ทางหลวงเทศบาล คือ ทางหลวงในเขตต์ เทศบาลซึ่งเทศบาลเป็นผู้สร้าง บูรณะ และบำรุงรักษา

มาตรา ๑๒ ทางหลวงสัมปทาน คือ ทางหลวงที่รัฐบาล ได้ให้สัมปทานตามกฎหมายว่าด้วยทางหลวงที่ได้รับสัมปทาน

มาตรา ๑๓ ทางหลวงประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวมาในมาตรา ๕ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ให้ลงทะเบียน ไว้เป็นหลักฐานดังต่อไปนี้

๑. ทางหลวงแผ่นดิน อธิบดีกรมโยธาเทศบาลเป็นผู้จัด ให้ลงทะเบียนไว้เป็นหลักฐานที่กรมโยธาเทศบาล โดยอนุมัติ กระทรวงมหาดไทย

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖๘๖

---

๒. ทางหลวงจังหวัด ข้าหลวงประจำจังหวัดเป็นผู้จัดให้ลงทะเบียนไว้ ณ ที่ศาลากลางจังหวัดโดยอนุมัติอธิบดีกรมโยธาเทศบาล

๓. ทางหลวงชนบท นายอำเภอเป็นผู้จัดให้ลงทะเบียนไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอโดยอนุมัติอธิบดีกรมโยธาเทศบาล

๔. ทางหลวงเทศบาล นายกเทศมนตรีเป็นผู้จัดให้ลงทะเบียนไว้ ณ ที่สำนักงานเทศบาลแห่งท้องถิ่นนั้น โดยอนุมัติอธิบดีกรมโยธาเทศบาล

มาตรา ๑๔ ถ้ามีปัญหว่าทางหลวงสายใดเป็นทางหลวงประเภทใด ให้รัฐมนตรีเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

มาตรา ๑๕ ทางที่เอกชนสร้างนั้น อาจร้องขอให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวมาในมาตรา ๑๓ ลงทะเบียนเป็นทางหลวงก็ได้ แต่เจ้าหน้าที่มีอำนาจที่จะไม่รับลงทะเบียนให้ หรือจะรับลงทะเบียนให้ โดยกำหนดเงื่อนไขอย่างใด ๆ ก็ได้

เงื่อนไขที่เจ้าหน้าที่จะกำหนดตามความในวรรคก่อน ต้องได้รับอนุมัติจากผู้มีอำนาจอนุมัติตามความในมาตรา ๑๓

มาตรา ๑๖ ทางหลวงประเภทต่าง ๆ ซึ่งได้ลงทะเบียนไว้แล้วนั้น อธิบดีกรมโยธาเทศบาล จะสั่งเลื่อนขึ้นเป็น

ทางหลวงประเภทซึ่งอยู่ในลำดับสูงกว่า หรือลดชั้นลงเป็น
ทางหลวงประเภทซึ่งอยู่ในลำดับต่ำกว่า ดังกำหนดไว้ใน
มาตรา ๗ ก็ได้ เว้นแต่การเลื่อนทางหลวงประเภทอื่นขึ้นเป็น
ทางหลวงแผ่นดิน หรือลดชั้นทางหลวงแผ่นดินลงเป็น
ทางหลวงซึ่งอยู่ในลำดับต่ำกว่านั้น จะทำได้ก็แต่โดยอนุมัติ
กระทรวงมหาดไทย

เมื่อได้สั่งเปลี่ยนประเภททางหลวงตามความในวรรคก่อน
ให้จัดเก็บทะเบียนเสียให้ถูกต้อง

มาตรา ๑๗ รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้งผู้อำนวยการทางหลวง
การแต่งตั้งนั้น จะจำกัดให้ เป็นผู้อำนวยการทางหลวงเฉพาะ
ประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง
หรือเฉพาะสายใดสายหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๘ ถ้ารัฐมนตรียังมิได้ แต่งตั้งผู้ อำนวยการ
ทางหลวงไว้ตามความในมาตรา ๑๗ ให้ถือว่าบุคคลดังกล่าว
ต่อไปนี้เป็นผู้อำนวยการทางหลวงโดยตำแหน่ง

๑. อธิบดีกรมโยธาเทศบาล เป็นผู้อำนวยการทางหลวง
แผ่นดิน และทางหลวงสัมปทานทั่วราชอาณาจักร

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖๘๘

---

๒. ข้าหลวงประจำจังหวัด เป็นผู้อำนวยการทางหลวง
จังหวัดในเขตจังหวัด

๓ นายอำเภอ เป็นผู้อำนวยการทางหลวงชนบทใน
เขตอำเภอ

๔. นายกเทศมนตรี เป็นผู้อำนวยการทางหลวงเทศบาล
ในเขตเทศบาล

มาตรา ๑๕ เพื่อบำบัดบดบังภัยอันตรายซึ่งจะมีมาเป็น
สาธารณะโดยฉุกเฉิน อธิบดีกรมโยธาเทศบาลมีอำนาจที่จะ
เข้าครอบครองทางหลวงที่ได้รับสัมปทาน ในกรณีเช่นนั้น
สิทธิและอำนาจบังคับบัญชาของผู้รับสัมปทานให้ตกมาอยู่กับ
อธิบดีกรมโยธาเทศบาลทั้งหมด จนกว่าภัยอันตรายนั้นจะ
หมดไป

มาตรา ๒๐ ทางหลวง วัตถุ เครื่องจักร เครื่องมือ และ
เครื่องอุปกรณ์สำหรับใช้งานทาง เป็นทรัพย์สินที่ไม่อยู่ใน
ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

หมวด ๒

งานทาง

มาตรา ๒๑ อธิบดีกรมโยธาเทศบาลมีอำนาจที่จะกำหนด
มาตรฐานและลักษณะต่าง ๆ ของทางหลวงและงานทางเช่น

ระยะเขตต์ทางหลวง ส่วนกว้างทางจราจรสำหรับรถและคน
อัตราลาด ส่วนโค้งของทาง ที่จอดรถ ระยะแนวต้นไม้
และเสาพาดสายต่าง ๆ ระดับสัมพันธ์ของพื้นดิน วัตถุ
ประกอบพื้นทาง ลักษณะทางแยก ลักษณะช่องระบายน้ำ
และอุปกรณ์งานทางอื่นๆ โดยทำเป็นข้อบังคับไว้ ณ สำนักงาน
ของกรมโยธาเทศบาล และส่งมอบสำเนาไว้ประจำสำนักงาน
ผู้อำนวยการทางหลวง

ข้อบังคับดังกล่าวในวรรคก่อน ให้ถือปฏิบัติตามในงานทาง
เสมอไป เว้นแต่จะได้อบรมัติอธิบดีกรมโยธาเทศบาล
เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๒ นอกจากทางหลวงสัมปทาน การสร้างทางหลวง
ประเภทใด ๆ ขึ้นใหม่ หรือขยายเขตต์ทางหลวง ให้เป็น
อำนาจและหน้าที่ของผู้อำนวยการทางหลวงประเภทนั้น ๆ ที่
จะทำได้ โดยอนุมัติอธิบดีกรมโยธาเทศบาล เว้นแต่การสร้าง
หรือขยายเขตต์ทางหลวงแผ่นดินจะต้องได้อบรมัติกระทรวง
มหาดไทย

มาตรา ๒๓ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่งานทาง
ผู้อำนวยการทางหลวงมีอำนาจที่จะ ปิดทางจราจรในทางหลวง

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖ ๕๐

นั้นทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการชั่วคราวได้ และจะวางระเบียบปฏิบัติสำหรับให้ เจ้าพนักงานปิดทางจราจรเป็นครั้งคราวเพื่อความปลอดภัยหรือเพื่อประโยชน์ของงานทางก็ได้

มาตรา ๒๔ เมื่อมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่งานทาง ผู้อำนวยการทางหลวงมีอำนาจที่จะใช้^๕ที่ดินซึ่ง ณ ที่นั้นปราศจากสิ่งก่อสร้างของบุคคลใด ๆ ริมทางหลวงเป็นการชั่วคราวเท่าที่จำเป็นแก่การทำงานทางนั้น แต่จะต้องแจ้งให้เจ้าของที่ดิน หรือผู้ครอบครองที่ดินที่ต้องใช้นั้นทราบล่วงหน้าแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

ถ้าการใช้ที่ดินนั้นทำให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองที่ดินเสียหาย ให้ผู้อำนวยการทางหลวง กำหนดค่าเสียหายชดเชยให้ตามสมควร ถ้ามีการโต้แย้งจำนวนเงินอันจะพึงใช้เป็นค่าเสียหาย ให้ผู้อำนวยการทางหลวง เสนอเพื่อให้คณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีได้ตั้งขึ้นเป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด คณะกรรมการที่ตั้งขึ้นตามมาตรา^๕นี้ คณะหนึ่งให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน

ในกรณีที่มีการโต้แย้งว่า การใช้ที่ดินตามความในวรรคต้นได้ก่อให้เกิดการเสียหายหรือไม่ ให้นำความในวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๕ ผู้อำนวยการทางหลวงมีอำนาจที่จะทำงาน
ทางผ่านทับ หรือลอดทางน้ำ หรือทางรถไฟ เมื่อได้แจ้ง
ความประสงค์และให้ส่งสำเนาแบบก่อสร้างล่วงหน้าต่อผู้ควบคุม
การรถไฟ หรือทางน้ำนั้น ๆ ไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

มาตรา ๒๖ ผู้อำนวยการทางหลวงมีอำนาจที่จะทำหรือ
แก้ทางระบายน้ำที่ไหลผ่านทางหลวงในเขตที่ดินภายในระยะ
๒๐๐ เมตรจากขอบแนวทางหลวง โดยแจ้งให้เจ้าของที่ดิน
ทราบ และให้ส่งสำเนาแบบก่อสร้างต่อเจ้าของที่แล้วเป็น
เวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน ถ้าในการนั้นเจ้าของที่ดินได้รับความ
เสียหาย ให้ผู้อำนวยการทางหลวงคิดค่าเสียหายชด
เชยให้ตามสมควร ถ้าไม่เป็นการตกลงกันได้ ให้นำความ
ในมาตรา ๒๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๗ เพื่อบำบัดขจัดภัยอันตรายซึ่งจะมีมาเป็น
สาธารณะโดยฉุกเฉิน ผู้อำนวยการทางหลวงมีอำนาจที่จะ
ใช้วัตถุในที่ดินภายในบริเวณที่เกิดหรือใกล้เคียงกับอันตราย
เท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของงานทาง และมีอำนาจที่จะ
เกณฑ์จ้างราษฎรในท้องถิ่นนั้นมาทำงานทางตามอัตราจ้าง
และวิธีการซึ่งจะได้กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา

การใช้วัตถุในที่ดินเพื่อประโยชน์ของงานทางนั้น ให้
ผู้อำนวยการทางหลวงคิดค่าเสียหายชดเชยให้แก่เจ้าของวัตถุ
หรือเจ้าของที่ดิน แล้วแต่กรณี ตามจำนวนที่เห็นสมควร
ถ้าไม่เป็นการตกลงกันได้ ให้นำความในมาตรา ๒๔ มาใช้
บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๓

การรักษาทางหลวง

มาตรา ๒๘ บุคคลใดประสงค์จะปลูกสร้างสิ่งใด ๆ ใน
เขตต์ทางหลวงเป็นการชั่วคราวหรือเป็นการถาวร ให้ขอ
อนุญาตต่อผู้อำนวยการทางหลวง แต่ผู้อำนวยการทางหลวง
จะอนุญาตให้บุคคลใดกระทำการเช่นนั้นได้ต่อเมื่อการกระทำ
นั้นไม่กีดกันขัดขวางการจราจรตามปกติ และไม่ขัดแย้งกับ
กำหนดมาตรฐานตาม ข้อบังคับของ อธิบดีกรมโยธาเทศบาล
ซึ่งออกตามมาตรา ๒๑

การอนุญาตซึ่งได้ให้ตามมาตรานี้ ผู้อำนวยการทางหลวง
จะเพิกถอนเสียก็ได้ เมื่อปรากฏว่าผู้รับอนุญาตได้กระทำการ
ใด ๆ ผิดต่อเงื่อนไขที่กำหนดเมื่อให้อนุญาต หรือกระทำ
การใด ๆ ให้เป็นที่เสียหายต่อทางหลวง

มาตรา ๒๘ ผู้ได้รับสัมปทานการสาธารณูปโภค เมื่อมีการจำเป็น ต้องปักเสา พาดสาย หรือวางท่อในเขตต์ทางหลวง ให้ขอ อนุญาต และ ทำความ ตกลงกับ ผู้ อำนวย การทางหลวง เสียก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะทำการนั้น ๆ ได้ ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ในเหตุลักษณะของงาน หรือในเรื่องเงินค่าเช่า ให้เสนอ รัฐมนตรี ษณต ค่า ษชาต ของ รัฐมนตรี ให้ถือ เป็น ที่ สุต

มาตรา ๓๐ ผู้ใดประสงค์ จะ ทำทาง ใน เขตต์ทางหลวง เพื่อ เชื่อมกับ ที่ ดินริม เขตต์ทางหลวง ให้ขอ อนุญาตต่อ ผู้ อำนวยการทางหลวง แต่ผู้ อำนวยการทางหลวง จะ อนุญาตให้ ผู้ นั้น ทำทางได้ เมื่อการ ทำทางนั้น ไม่ขัดต่อ ข้อ บังคับ ที่ อธิบติ กรมโยธาเทศบาล ได้ กำหนด ไว้ ตาม มาตรา ๒๑

มาตรา ๓๑ ห้ามมิให้ ผู้ใด กีดกัน หรือ เปลี่ยนทาง น้ำ ซึ่ง ไหล ผ่าน ทางหลวง ใน เขตต์ ที่ ดิน ภายใน ระยะ ๕๐๐ เมตร จาก แนวกลางทางหลวง หรือ ทางน้ำ ซึ่ง ติด ต่อ กับ เขตต์ทางหลวง เว้นแต่จะ ได้รับ อนุญาต จาก ผู้ อำนวยการทางหลวง เป็น หนังสือ

มาตรา ๓๒ ห้ามมิให้ ผู้ใด ใช้ยานพาหนะ ใน ทางหลวง ซึ่ง ยังมี ได้ เปิด อนุญาต ให้ ใช้ เป็น ทางสาธารณะ เว้นแต่จะ ได้รับ

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖๕๔

อนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ควบคุมการสร้างทางนั้น หรือผู้รับ
สัมปทานแล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๓ เพื่อรักษาทางหลวง ผู้อำนวยการทางหลวง
มีอำนาจที่จะ ประกาศ ห้ามไม่ให้ ไชยานพาหนะชนิดใด ๆ ซึ่ง
จะทำให้^๕พื้นทางเสียหายในทางหลวงได้ตามควรแก่กรณี โดย
อนุมัติอธิบดีกรมโยธาเทศบาล

มาตรา ๓๔ เจ้าของที่ดิน หรือผู้ครอบครองที่ดินอันอยู่
ริมทางหลวงมีหน้าที่ต้องรักษาต้นไม้ เหมืองฝาย และอาคาร
อื่นๆ ซึ่งอยู่ในครอบครองของตน มิให้กีดขวางต่อทางจราจร
หรือทำความเสียหายต่อทางหลวงนั้น ถ้าผู้อำนวยการทาง
หลวงหรือเจ้าพนักงานที่ผู้อำนวยการทางหลวงแต่งตั้งไว้ ให้ดู
แลทางหลวงตัดเตือนเป็นหนังสือให้เจ้าของที่ดินหรือผู้ปก-
ครองที่ดินตั้งกล่าวแล้วแก้ไขสิ่งบกพร่องแล้ว ไม่จัดการให้
เรียบร้อยภายในเวลาเจ็ดวัน นับแต่วันรับคำตัดเตือน ผู้
ผู้อำนวยการทางหลวงหรือเจ้าพนักงานนั้น ๆ มีอำนาจที่จะเข้า
จัดการแก้ไขเสียเอง แล้วคิดค่าใช้จ่ายเอาจากเจ้าของที่ดิน
หรือผู้ครอบครองที่ดินนั้น

มาตรา ๓๕ รัฐมนตรีอำนาจอนุญาตเป็นหนังสือมีอายุ
ฉะบับละไม่เกินหนึ่งปี ให้ผู้อำนวยการทางหลวงหรือบุคคล
ที่สมควรเก็บค่าใช้ทำเรือ หรือค่าเรือสำหรับขนส่งรถข้าม
ฟาก หรือใช้อาคารในทางหลวงแห่งใดซึ่งได้จัดสร้างขึ้นเพื่อ
ความสะดวกแก่การจราจร

หมวด ๔

การขยายและสงวนเขตต์ทางหลวง

มาตรา ๓๖ ทางหลวงใดทั้งสายหรือแต่บางส่วนยังไม่มี
เขตต์ทางปรากฏแน่ชัด หรือไม่ได้ขนาดตามมาตรฐานซึ่งอธิบดี
กรมโยธาเทศบาลได้ออกข้อบังคับกำหนดไว้ตามมาตรา ๒๑
ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศกำหนดเขตต์สงวนสองข้างทาง
ไว้เพื่อการขยายทางได้ โดยมีกำหนดเวลาครั้งหนึ่งไม่เกินสิบปี

ถ้าผู้ใดจะปลูกสร้างสิ่งใดๆ ในที่ดินซึ่งอยู่ในเขตต์สงวน
ตั้งกล่าวในวรรคก่อนก็ได้ แต่ไม่มีสิทธิได้รับเงินค่าทำ
ขวัญ หากได้มีการสร้างหรือขยายทางหลวงภายในกำหนด
เวลาในประกาศตามความในวรรคก่อน

มาตรา ๓๗ รัฐมนตรีมีอำนาจที่จะสงวนที่ดินว่างเปล่า
และไม่มีผู้ครอบครองไว้เพื่อประโยชน์งานทางโดยประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วัน

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๖ ๘๖

ประกาศไปแล้ว ไม่มีผู้ใดแย้งสิทธิ ให้ถือว่าที่ดินนั้นตกอยู่ในความคุ้มครองของผู้อำนวยการทางหลวง และผู้ใดจะจับจองไม่ได้จนกว่าจะได้ประกาศเพิกถอนการสงวน

การเพิกถอนการสงวนตามมาตรา^๕นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓๘ ในกรณีที่มีการอนุญาตให้ผู้ใดจับจองที่ดินริมทางหลวง ถ้าผู้อำนวยการทางหลวงชนบทเห็นสมควร มีอำนาจที่จะสั่งให้ผู้นั้นเว้นช่องทางไว้ช่องหนึ่งหรือหลายช่องเพื่อให้เป็นทางเข้าไปสู่ที่ดินข้างในเป็นมุมฉากกับแนวทางหลวง โดยกว้าง ๒๐ เมตร ตามที่ผู้อำนวยการทางหลวงชนบทจะได้กำหนด แต่ช่องทางที่เว้น^๕ ห้ามมิให้กำหนดมีระยะห่างกันแต่ละช่องน้อยกว่า ๕๐๐ เมตร ช่องทางที่ผู้อำนวยการทางหลวงชนบทได้กำหนดให้เว้นไว้^๕นั้น ให้ถือเป็นทางหลวงชนบท

เมื่อได้มีการเว้นช่องทางไว้ตามความในวรรคก่อน ถ้ามีการอนุญาตให้ผู้ใดจับจองที่ดินเข้าไปอีก ก็ให้ผู้อำนวยการทางหลวงชนบทสั่งให้ผู้นั้นเว้นช่องทางตามแนวเดิมเป็นทางหลวงชนบทต่อ ๆ ไปเท่าที่มีการอนุญาตให้จับจอง

มาตรา ๓๕ เมื่อผู้อำนวยการทางหลวงชนบทได้สั่งให้
ผู้ใดเว้นช่องทางตามความในมาตรา ๓๔ ภายในกำหนด
เวลาไม่เกินสามสิบวัน นับแต่วันที่ผู้นั้นได้รับคำสั่ง ให้ผู้นั้น
จัดให้มีหลักเขตต์ปักไว้แสดงให้เห็นเขตต์ทางที่เว้นไว้โดย
ระยะห่างกันไม่เกิน ๑๐๐ เมตรต่อหลักหนึ่ง และให้เป็น
หน้าที่ของผู้ได้รับอนุญาตให้จับจองหรือผู้ครอบครองที่ดิน
นั้น แล้วแต่กรณี ระวังรักษาหลักเขตต์นั้นให้เรียบร้อยอยู่
เสมอไปจนกว่าผู้อำนวยการทางหลวงชนบทจะสั่งให้ถอนหลัก
นั้นเสียได้

ถ้าผู้ได้รับอนุญาตให้จับจอง หรือผู้ครอบครองที่ดิน
แล้วแต่กรณี ไม่ปฏิบัติตามความในวรรคก่อน ให้ผู้อำนวยการ
ทางหลวงชนบทมีอำนาจเข้าปฏิบัติการเสียเองได้ ค่าใช้
จ่ายที่ต้องเสียไปในการนี้เท่าใด ให้เรียกได้จากผู้ได้รับ
อนุญาตให้จับจอง หรือผู้ครอบครองที่ดิน แล้วแต่กรณี

หมวด ๕

กำหนดโทษ

มาตรา ๔๐ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑
หรือมาตรา ๓๒ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองร้อย
บาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

ส่วนที่ ๒

ว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อสร้าง

หรือขยายทางหลวง

หมวด ๑

วิธีการเวนคืน

มาตรา ๔๑ เมื่อจะสร้างหรือขยายทางหลวงในท้องที่ใด และปรากฏว่าสำหรับการนั้นจำเป็นจะต้องเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ใดในท้องที่นั้น ให้ออกพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้น ๆ

เพื่อประโยชน์แห่งการออกพระราชบัญญัติเช่นว่านี้ จะออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตต์ที่ที่คิดว่าจะเวนคืนไว้ก่อนก็ได้

มาตรา ๔๒ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อประโยชน์ตามความในมาตราก่อนให้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในส่วนนี้

มาตรา ๔๓ พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตต์ที่ที่คิดว่าจะเวนคืน ต้องระบุ

(ก) ความประสงค์ของการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

(ข) เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์

(ค) ท้องที่ที่จะเวนคืนอสังหาริมทรัพย์

ให้มีแผนที่แสดงขอบเขตต์บริเวณแห่งอสังหาริมทรัพย์
ที่คิดว่าจะต้องเวนคืนติดไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกานั้น แผนที่ที่
กล่าวนี้ ให้ถือเป็นส่วนแห่งพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาเช่นนี้ให้ใช้ได้มีกำหนดสองปี หรือ
ตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกานั้น แต่ต้องไม่
เกินห้าปีแล้วแต่จะเห็นว่าจำเป็นเพื่อทำการสำรวจท้องที่นั้น

มาตรา ๔๔ ในระหว่างกำหนดเวลาที่ให้ใช้พระราชกฤษฎีกา
กำหนดเขตต์ที่คิดว่าจะเวนคืน เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริม
ทรัพย์มีอำนาจภายในเขตต์ตามแผนที่ดังต่อไปนี้

(ก) เข้าไปทำการอันจำเป็นเพื่อการสำรวจ หรือตรวจ
สอบวัตถุก่อสร้างทางหลวงจนกว่าจะเสร็จ

(ข) กำหนดเขตต์ที่ดินที่ประสงค์จะเวนคืน และแนว
เขตต์ของกิจการซึ่งประสงค์จะกระทำบนที่ดินนั้น

(ค) ทำเครื่องหมายระดับ ขอบเขตต์และแนวเขตต์
โดยปักหลักหรือขุดคู หรือ

(ง) ตัดหรือถางต้นไม้ พืชพันธุ์ ไร่ หรือป่าอันจำเป็น
แก่กิจการดังกล่าวไว้ใน (ก) (ข) หรือ (ค)

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๗๐๐

แต่ห้ามมิให้เข้าไปในอาคาร ลานบ้าน หรือสวนมีรั้วกั้น
อันติดต่อกับบ้านซึ่งเป็นที่อยู่ เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบ
ครองอสังหาริมทรัพย์นั้นอนุญาต หรือเจ้าของหรือผู้ครอบ
ครองได้รับแจ้งความเรื่อง กิจการ ที่จะทำไม่น้อยกว่าสามวัน
ก่อนเริ่มทำการนั้น

มาตรา ๔๕ ถ้าในการใช้อำนาจกระทำการตามมาตรา ๔๔
เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ได้ก่อให้เกิดความเสียหาย
ขึ้น ให้เจ้าหน้าที่ชำระค่าเสียหายนั้นเสียโดยเร็ว ถ้ามีการ
โต้แย้งจำนวนเงินอันจะพึงใช้เป็นค่าเสียหาย ให้เจ้าหน้าที่เวน
คืนอสังหาริมทรัพย์รับรายงานเสนอเพื่อให้คณะกรรมการซึ่ง
รัฐมนตรีได้ตั้งขึ้นไว้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของคณะกรรมการให้
เป็นที่สุด คณะกรรมการที่จะตั้งขึ้นตามมาตรา ๕๑ คณะหนึ่ง
ให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน

ในกรณีที่มีการโต้แย้งว่า การที่เจ้าหน้าที่ใช้อำนาจกระทำ
การตามความในมาตรา ๔๔ ได้ก่อให้เกิดการเสียหายหรือไม่
ให้นำความในวรรคก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๖ ในระหว่างเวลาที่ให้ใช้พระราชกฤษฎีกากำหนด
เขตตัดที่ที่คิดว่าจะเวนคืน และเมื่อเจ้าหน้าที่ได้ปักหลักแนว

สำรวจแล้ว ห้ามมิให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ภายในเขตระยะ ๑๐๐ เมตรจากหลักแนวสำรวจทั้งสองข้างจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์นั้นโดยการขาย แลก เปลี่ยน ให้ หรือโดยประการอื่น จ้างนอง หรือให้เช่า หรือให้เช่าซื้อ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากเจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์แล้ว

มาตรา ๔๗ พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ซึ่งออกตามมาตรา ๔๑ ต้องระบุนามอำเภอ หรือเขตปกครองอื่นซึ่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ และข้อความอันจำเป็นเพื่อให้ทราบถึงอสังหาริมทรัพย์ที่จะเวนคืนนั้น อนึ่งให้ระบุส่วนกว้างของแนวทางที่จะใช้เพื่อการสร้างหรือขยายทางหลวงไว้ด้วย

เมื่อได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เช่นนั้นแล้ว ให้เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์รับจัดทำแผนผังที่ดินที่จะใช้เพื่อการสร้างหรือขยายทางหลวงแล้วประกาศกำหนดสถานที่และเวลาที่ผู้มีส่วนได้เสียจะเข้าตรวจดูแผนผังนั้นได้ ต่อจากนั้นให้เจ้าหน้าที่ทำการรังวัดที่จัดให้มีเครื่องหมายแสดงเขตที่ดินที่ต้องเวนคืน

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๗๐๒

เพื่อประโยชน์ในการทำแผนผังและการกำหนดเขตต์ที่ต้องเวนคืนดังกล่าวมานี้ เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ต้องมีอำนาจและความรับผิดชอบตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕

มาตรา ๔๔ ให้เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ปัดแจ้งความไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอหรือที่อื่นอันสะดวกใกล้่อสังหาริมทรัพย์ที่จะต้องเวนคืน แสดงว่าเจ้าหน้าที่มีความจำนงจะเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้น

มาตรา ๔๕ ให้เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์ส่งแจ้งความดังกล่าวมาในमतาก่อนให้แก่เจ้าของหรือผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งจะเวนคืนแต่ละคน และกำหนดวันที่เจ้าหน้าที่จะเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้น ทั้งให้แจ้งไปด้วยว่า บันดาบุคคลซึ่งมีส่วนได้เสียมีสิทธิจะเรียกร้องเอาค่าทำขวัญตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ได้

แต่วันที่กำหนดสำหรับการเข้าครอบครองต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวันภายหลังวันที่ส่งแจ้งความถึงเจ้าของหรือผู้ครอบครอง เว้นแต่เจ้าของหรือผู้ครอบครองสมัครให้เข้าครอบครองก่อนนั้น

ในกรณีที่ไม่สามารถพบตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ และไม่สามารถส่งแจ้งความให้ได้ ให้นำกำหนดเวลาการเข้าครอบครองนี้แต่วันปิดแจ้งความตามมาตรา ๔๘

เมื่อกำหนดเวลาตามมาตรานี้ได้ล่วงพ้นไปแล้ว ให้เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์มีอำนาจเข้าครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นได้ แม้จะยังไม่ได้ชำระค่าทำขวัญ

มาตรา ๕๐ กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ต้องเวนคืนตกเป็นของรัฐนับแต่วันที่เจ้าหน้าที่เวนคืนอสังหาริมทรัพย์กำหนดจะเข้าครอบครอง หรือในกรณีที่เข้าครอบครองได้ก่อนกำหนดก็ให้นำนับแต่วันที่เข้าครอบครองนั้น

ในระหว่างเวลาที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จนถึงวันที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ต้องเวนคืนตกเป็นของรัฐ ให้นำความในมาตรา ๔๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๕๑ การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ที่กำลังดำเนินอยู่ในวันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บทบัญญัติในส่วนที่ ๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้บังคับแก่การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพื่อ

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๗๐๔

สร้างหรือขยายทางหลวง ซึ่งกระทำโดยอาศัยอำนาจแห่งพระราชกฤษฎีกาหรือพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์แล้วแต่กรณี ซึ่งได้ออกตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ พุทธศักราช ๒๔๗๗

หมวด ๒

ค่าทำขวัญ

มาตรา ๕๒ ทรัพย์สินซึ่งจะนำมาคำนวณค่าทำขวัญ คือ ทรัพย์สินซึ่งมีอยู่ก่อนวันประกาศใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่คิดว่าจะเวนคืน หรือในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องออกพระราชกฤษฎีกาเช่นนั้น ทรัพย์สินซึ่งมีอยู่ก่อนวันประกาศใช้พระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้น ๆ

แต่ถ้าทรัพย์สินนี้ได้จัดทำหรือปลูกขึ้นเพื่อที่จะเรียกร้องเอาค่าทำขวัญ หรือที่ดินสำหรับขยายเขตที่ดินหลวงชนบท ซึ่งเป็นของเจ้าของเดียวกัน และเนื้อที่ต้องเวนคืน ไม่เกินหนึ่งในสิบของที่ดินทั้งแปลง และที่ดินซึ่งเหลืออยู่นั้น มีเนื้อที่ไม่ต่ำกว่าห้าไร่ ก็มิให้นำมาคำนวณเป็นเงินค่าทำขวัญ

มาตรา ๕๓ เงินค่าทำขวัญนี้ถ้าไม่มีบทบัญญัติเป็นพิเศษในพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ซึ่งออกตามความในมาตรา ๕๑ แล้ว ให้กำหนดเท่าราคาของทรัพย์สินตาม

ราคาธรรมดาที่ซื้อขายในท้องตลาดในวันดังต่อไปนี้

๑. ในกรณีที่ได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตต์ที่ที่
คิดว่าจะเวนคืน ราคาในวันที่ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกานั้น

๒. ในกรณีที่ไม่ต้องออกพระราชกฤษฎีกาเช่นนั้น แต่
ได้ออกพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้น ๆ ราคาใน
วันที่ประกาศใช้พระราชบัญญัตินั้น

๓. ในกรณีที่ไม่ต้องออกพระราชกฤษฎีกาเช่นนั้น แต่
ได้ออกพระราชกฤษฎีกากำหนดแนวทางหลวง ราคาในวัน
ที่ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดแนวทางหลวงนั้น

มาตรา ๕๔ ให้กำหนดเงินค่าทำขวัญสำหรับพืชผลซึ่ง
ปลูกอยู่ในที่ดินที่ต้องเวนคืนให้แก่เจ้าของพืชผลเป็น อีกส่วน
หนึ่งต่างหากจากค่าทำขวัญสำหรับที่ดิน

มาตรา ๕๕ ในการคำนวณเงินค่าทำขวัญให้แก่เจ้าของ
อสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืน ถ้ามีปัญหาที่ต้องพิจารณาว่า
ทรัพย์สินที่เหลืออยู่ของผู้นั้น มีราคาสูงขึ้นหรือไม่ เพื่อ
ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ ให้
ถือเสมือนหนึ่งว่าทรัพย์สินนอกเขตต์ที่ห้ามจำหน่าย ตาม
มาตรา ๕๖ ยังคงเป็นของเจ้าของเดิม แม้จะได้จำหน่าย

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๖ หน้า ๑๗๐๖

ไปแล้ว ถ้าการจำหน่ายไปนั้นได้จำหน่ายภายหลังที่ได้มีพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา ซึ่งออกตามความใน ส่วนที่ ๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๓

การกำหนดแนวทาง

มาตรา ๕๖ เมื่อได้กระทำการสำรวจที่ที่ต้องเวนคืนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเสร็จแล้ว ถ้ายังไม่พร้อมที่จะออกพระราชบัญญัติเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ เพื่อเวนคืนอสังหาริมทรัพย์นั้น จะออกพระราชกฤษฎีกากำหนดแนวทางหลวงที่จะสร้างไว้ก่อนก็ได้ พระราชกฤษฎีกาเช่นนี้ต้องระบุ نامอำเภอหรือเขตปกครองอื่นซึ่งอยู่ในแนวทางหลวงนั้น ๆ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ และให้ระบุส่วนกว้างของแนวทางหลวงไว้ด้วย

มาตรา ๕๗ พระราชกฤษฎีกากำหนดแนวทางหลวงให้ใช้ได้มีกำหนดสิบปี ในระหว่างเวลาที่ใช้พระราชกฤษฎีกา นี้ให้นำความในมาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๔๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เล่ม ๕๖ หน้า ๑๗๐ ๗ราชกิจจานุเบกษาวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

มาตรา ๕๘ ที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติ
ของแผ่นดินซึ่งอยู่ในเขตต์ตามแผนที่ติดท้ายพระราชกฤษฎีกา
กำหนดเขตต์ที่ที่จะเวนคืนก็ดี อยู่ในเขตต์แนวทางหลวง
ตามพระราชบัญญัติเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ หรือพระราช
กฤษฎีกากำหนดแนวทางหลวงก็ดี ให้ถือเป็นที่หวงห้าม
ตามกฎหมายว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็น
สาธารณสมบัติของแผ่นดิน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี